СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ
Факултет „Производствен и търговски бизнес“
Катедра „Аграрна икономика“

МЕЖДУНАРОДНА
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2019

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Почетен председател:
Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов
Председател:
Доц. д-р Марина Николова – Ръководител катедра „Аграрна икономика“
Членове:
Доц. д-р Маруся Линкова
Доц. д-р Виолета Блажева
Доц. д-р Наталия Неделчева
Гл. ас. д-р Радка Ненова
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
Ас. д-р Пламен Петров
Докторант Боряна Георгиева

МЕЖДУНАРОДЕН РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р ик. н. Сергей Горлов (Русия)
Членове:
Проф. д-р ик. н. Сергей Охрименко (Молдова)
Проф. д-р ик. н. Антонина Ряховская (Русия)
Проф. д-р Маджди Осман (Египет)
Проф. д-р Нидал Шабан (Ирак)
Проф. д-р Dragan Petrovic (Сърбия)
Проф. д-р Sonja Jovanovic (Сърбия)
Доц. д-р Йоана Панагорец (Румъния)
Доц. д-р Марина Николова (България)
Доц. д-р Маруся Линкова (България)
Доц. д-р Bahodirjon Nosirov (Узбекистан)
Доц. д-р Ziyoydin Israilov (Узбекистан)

Научен секретар:
Доц. д-р Маруся Линкова
Технически секретар – Мария Чонова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1762-3

СЪДЪРЖАНИЕ

Доц. д-р Марина Николова, Доц. д-р Маруся Линкова
ТРИДЕСЕТ И ПЕТ ГОДИНИ КАТЕДРА
“АГРАРНА ИКОНОМИКА”.....7

Организация и управление на инвестициите и иновациите в агросектора

Профессор, доктор экономических наук Ряховская Антонина Николаевна
СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО РОССИИ: ВОЗМОЖНОСТИ
ДЛЯ ОПЕРЕЖАЮЩЕГО РАЗВИТИЯ.....25

Doctor of Science, Professor Sergei Mihajlovic Gorlov, Gorshenin Alexander Yuryevich, Assistant professor, Syromyatnikov Denis Aleksandrovich
МЕТОДОЛОГИЯ АНАЛИЗА ПРОБЛЕМ УПРАВЛЕНИЯ
РАЗВИТИЕМ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА 40

Dr. Abduaziz Abduvasikov, Dr. Bahodirjon Nosirov
THE EVOLUTION OF AGRICULTURAL MARKETS
OF UZBEKISTAN 48

Доц. д-р Гена Велковска
ЕКОЛОГИЧНАТА ОЦЕНКА И ОЦЕНКАТА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ
ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА В КОНТЕКСТА
НА СТРОИТЕЛСТВОТО ВЪРХУ ЗЕМЕДЕЛСКИ ТЕРИТОРИИ.....56

Доц. д-р Искра Маринова Пантелеева
НАУЧНА И ИНОВАЦИОННА ПОЛИТИКА – НЯКОИ
СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ.....63

Доц. д-р Виолета Блажева
КРИЗИТЕ В АГРАРНИЯ СЕКТОР 70

Гл. ас. д-р Радка Ненова
ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНОВАЦИИ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
ОТ ЧЕТВЪРТО ПОКОЛЕНИЕ 76

Гл. ас. д-р Елица Лазарова
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРИЛАГАНЕ ТЕОРИЯТА
НА ОГРАНИЧЕНИЯТА В АГРОБИЗНЕСА 82

Гл. ас. д-р Явор Станев
СЕЛСКОТО И ГОРСКОТО СТОПАНСТВО
В КРАЙДУНАВСКИЯ РЕГИОН 91

Гл. ас. д-р Милен Динков
ИНОВАЦИИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОНКУРЕНТНО
И ПРИОБЩАВАЩО ЗЕМЕДЕЛИЕ 97

Доктор по икономика Михаил Билев
ПРОБЛЕМИ И ВЪЗМОЖНОСИ ЗА РАЗВИТИЕ НА
ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ В БЪЛГАРИЯ 105

Докторант Валери Велковски
ПАРЦЕЛАРНИТЕ ПЛАНОВЕ И ТЯХНАТА РОЛЯ
В АГРОУСТРОЙСТВЕНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ 114

Студент Веселин Иванов
СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ РАЗВИТИЕТО
НА ФАМИЛНОТО ЗЕМЕДЕЛСКО СТОПАНСТВО 123

Предприемачески инициативи и възможности за диверсификация в агробизнеса

Доц. д-р Теодора Филипова
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ТЪРГОВСКИ
КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 133

Доц. д-р Христо Сирашки
ТВОРЧЕСТВОТО В ИНОВАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ 139

Доц. д-р Галина Тодорова
СЕЛСКОСТОПАНСКАТА АВИАЦИЯ-АКТИВЕН ПОМОЩНИК ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО В РЕГИОН ПЛЕВЕН 145

Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА РАПИЦА 152

Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
ДОХОДИТЕ - НЕОБХОДИМОСТ НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКА УСТОЙЧИВОСТ 158

Гл. ас. д-р Любка Илиева
ИЗСЛЕДВАНЕ ЗНАЧЕНИЕТО НА ТУРИЗМА ЗА РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 163

Гл. ас. д-р Венцислав Перков
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ЛОГИСТИЧНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 170

Ас. д-р Любомира Тодорова
РЕЛАЦИЯ МЕЖДУ ЛОЗОВИТЕ НАСЪЖДЕНИЯ, ВИНОПРОИЗВОДСТВОТО И ВИНЕНИЯ ТУРИЗЪМ 176

Ас. д-р Павлин Павлов
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА АЛТЕРНАТИВЕН ТУРИЗЪМ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 182

Финансово-счетоводни аспекти и социално застрахователна защита в селското стопанство

Проф. д-р Андрей Захариев, д-р по ик. Ивайло Маринов
БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ ПО ПЪТЯ НА РАСТЕЖА И КОНВЕРГЕНЦИЯТА – СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ И ОЦЕНКА 191

Проф. д-р Атанас Атанасов
ЗЕМЕДЕЛСКИЯТ СЧЕТОВОДЕН ОТЧЕТ КАТО НЕОБХОДИМА БАЗА ОТ ДАННИ ЗА ЦЕЛИТЕ НА СИСТЕМАТА ЗА ЗЕМЕДЕЛСКА СЧЕТОВОДНА ИНФОРМАЦИЯ 200

Доц. д-р Иванка Димитрова, д-р Диана Янкова
СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ ПРИ КАЛКУЛИРАНЕТО И ОЦЕНКАТА НА ЗЕМЕДЕЛСКАТА ПРОДУКЦИЯ 208

Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
ПРОБЛЕМИ ПРИ СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ НА КВОТИ ЗА ЕМИСИИ НА ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ.....216

Доц. д-р Диана Крумова
ВЪПРОСИ НА КОМПЮТЪРНОТО СЧЕТОВОДСТВО В СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ 222

Доц. д-р Венцислав Вечев
ОСОБЕНОСТИ ПРИ ОЦЕНЯВАНЕТО НА ПРЕДОСТАВЕНИТЕ ОБЕЗПЕЧЕНИЯ ОТ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ В БАНКИТЕ.....228

Ас. д-р Пламен Петров
РОЛЯТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР В СИСТЕМАТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА.....235

Докторант Станислав Шишманов
ПЛАТЕЖНО ПОСРЕДНИЧЕСТВО НА ТЪРГОВСКИТЕ БАНКИ ПРИ УРЕЖДАНЕ НА ВЗАИМООТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ И ДЪРЖАВНИЯ И ОБЩИНСКИТЕ БЮДЖЕТИ.....241

Маркетинг, дистрибуция и търговия със селскостопански продукти

Доц. д-р Пенка Горанова
РЕКЛАМНА КАМПАНИЯ НА ФИРМА “ЖИТАРА” ООД.....251

Доц. д-р Марина Николова
СЪСТОЯНИЕ НА ПАЗАРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИ ЗЕМИ
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 261

Доц. д-р Симеонка Петрова
ВЛИЯНИЕ НА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯТА НА АГРАРНОТО
ПРОИЗВОДСТВО ВЪРХУ АСОРТИМЕНТНОТО
ПРЕДЛАГАНЕ 273

Доц. д-р Петранка Мидова
ПАЗАРЪТ НА СЛЪНЧОГЛЕДОВО ОЛИО – АНАЛИЗИ
И ПЕРСПЕКТИВИ.....281

Доц. д-р Маргарита Шопова
СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ
НА ИЗПОЛЗВАНАТА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ.....289

Доц. д-р Красимира Славева
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ВЪВ ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ
НА БЪЛГАРИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ 296

Доц. д-р Любомир Любенов
СЕГМЕНТИРАНЕ ПАЗАРИТЕ НА ПЧЕЛЕН МЕД
В ОБЛАСТ РУСЕ.....304

Гл. ас. д-р Галя Георгиева
ВИДОВО МНОГООБРАЗИЕ НА БИОПРОДУКТИТЕ
В ОБЛАСТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО 309

Доктор по икономика Георги Димитров
ПРИЛОЖЕНИЕ НА МЕТОДИТЕ ЗА БИЗНЕС ПРОГНОЗИРАНЕ
В АГРАРНИЯ СЕКТОР.....317

Докторант Александър Ангелов
УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАПАСИТЕ ОТ ДОСТАВЧИЦИТЕ
ВЪВ ВЕРИГИТЕ НА ДОСТАВКА В СЕЛСКОТО
СТОПАНСТВО 330

Студент Надежда Беновска
ХАРАКТЕРИСТИКА НА ХИБРИДЕН СОРТ ЦАРЕВИЦА
КНЕЖА 509. НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОМЕНЯТ
ИКОНОМИКАТА 336

Информационни технологии в селското стопанство

Проф. д.ик.н Сергей Охрименко, доц. д-р Агоп Саркисян,
докторант Сергей Пянковский
ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЦЕСИТЕ
ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗВЪНРЕДНИ СИТУАЦИИ 347

Доц. д-р Светослав Илийчовски
АНАЛИЗ НА ДИГИТАЛНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ НА ЖЕНИТЕ
ПРЕДПРИЕМАЧИ В БЪЛГАРИЯ И АНГЛИЯ 354

Антоний Богданов
ИТ АВТОМАТИЗАЦИЯ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО.....360

Екологизация и устойчиво развитие на селското стопанство

Prof. DSc. Shaban Nidal, Dr. Erika Andenna Dr. Kadhum Eman,
Dr. Luay Tailah
AGRONOMISTS JOB DON'T REDUCE NATURAL RESOURCES
TO MEET TODAY'S NEEDS WITHOUT COMPROMISING
THE NEEDS OF FUTURE GENERATION.....369

Доц. д-р Минка Анастасова – Чопева
РАВНИЩЕ НА СОЦИАЛНАТА УСТОЙЧИВОСТ
В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО 378

Доц. д-р Тихомир Личев
ДЕМОГРАФСКИЯТ ВЗРИВ“ И ГЛОБАЛНИТЕ КЛИМАТИЧНИ
ПРОМЕНИ.....386

Албена Симеонова, Пепо Петров
БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ В БЪЛГАРИЯ - СЪЩНОСТ
И ПРОБЛЕМИ. САНКЦИИ, ДОБРИ ПРАКТИКИ
И ИНОВАЦИИ.....392

Гл. ас. д-р Емил Николов
ИНТЕГРИРАНЕ НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА
ОТГОВОРНОСТ В ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ.....403

Гл. ас. д-р Иван Маринов
УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
В БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ ИМПЛЕМЕНТИРАНЕ
НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ 410

Гл. ас. д-р Десислава Алексиева
ИНТЕРЕСИ В УПРВЛЕНИЕТО.....417

Гл. ас. д-р Елена Йорданова
ЕКОЛОГИЧНА ОТГОВОРНОСТ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ 423

Докторант Валерия Николаева
ИНТЕЛИГЕНТНО ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА
ПРОИЗВОДСТВО НА КАРТОФИ.....428

Магистър Галина Мирчева
БАЛАНС МЕЖДУ ПРИРОДО-ЕФЕКТИВНО И МОДЕРНО-
ТРАДИЦИОННО СТОПАНСТВО
(по примера на смесено животновъдно-растениевъдно стопанство
в с. Петърница, общ. Долни Дъбник, обл. Плевен) 437

Студент Анета Врайкова
БИОРАЗНООБРАЗИЕТО И ПРЕХОДА КЪМ ПО-ЕКОЛОГИЧНА
ИКОНОМИКА 444

Студенти Радой Йосифов и Анета Врайкова
АНАЛИЗ НА ПРЕДЛАГАНИТЕ БИОПРОДУКТИ
В ХРАНИТЕЛНА ВЕРИГА БИЛЛА БЪЛГАРИЯ 450

Правни, исторически и социално-културни бариери на общата селскостопанска политика в Европейския съюз

PhD. Associate Professor Panagoreț Ioana, PhD. Associate Professor Panagoreț Dragoș, PhD. Lecturer Panagoreț Andreea
FOOD SAFETY POLICIES AND STRATEGIES IN ROMANIA 461

К.э.н., старший преподаватель Елена Сергеевна Шараг
ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЯ
АГРОСЕКТОРА УКРАИНЫ 472

Доц. д-р Маруся Линкова
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ИМПЕРАТИВИ И ФЛУКТУАЦИИ
В РАЗВИТИЕТО НА АГРОБИЗНЕСА 478

Доц. д-р Ирена Емилова
ЗА СОЦИАЛНАТА РОЛЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ..486

Доц. д-р Николай Марков, доц. д-р Светослава Стойчева
НЕРАГЛАМЕНТИРАНИЯ ТРУД – СОЦИАЛЕН ДЪМПИНГ
В ЖИВОТНОВЪДСТВОТО.....491

Гл. ас. д-р Надежда Цветкова
ПРЕЗДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ДЕЙНОСТТА
НА ЗЕМЕДЕЛСКИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛ-ПЧЕЛАР 502

Мирослав Маринов
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ
КООПЕРАЦИИ В УСЛОВИЯТА НА ЗАСИЛЕНА
КОНКУРЕНЦИЯ.....507

Доктор Георги Ангелов
ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО И ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА ПОДХОДА ЛИДЕР ВЪРХУ МЕСТНОТО РАЗВИТИЕ
ЗА ПЪРВИЯ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД НА ПРСР (2007-2013).....513

Докторант Боряна Георгиева
ОСНОВНИ АСПЕКТИ И ПРОБЛЕМИ ПРИ ДЕФИНИРАНЕ
НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ.....522

Докторант Росен Коцев
НЯКОИ ХАРАКТЕРИСТИКИ И ПРОБЛЕМИ НА СЕЛСКИТЕ
РАЙОНИ В КОНТЕКСТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 529

Докторант Елена Ташкова
ДЕЙНОСТИ В РЕГИОНА НА ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД/
ОБЛАСТНА ДИРЕКЦИЯ НА ДФ „ЗЕМЕДЕЛИЕ“ –
БЛАГОЕВГРАД 540

Докторант Цветан Марков
АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОБЕКТИТЕ НА
ИНДУСТРИАЛНА СОБСТВЕНОСТ В БЪЛГАРИЯ 548

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

**СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО
И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО**

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

ISBN 978-954-23-1762-3

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

ПРОБЛЕМИ ПРИ СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ НА КВОТИ ЗА ЕМИСИИ НА ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ

Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
Стопанска академия „Д. А. Ценов" – Свищов
катедра „Счетоводна отчетност"

Резюме: *Квотите с емисии на парникови газове са вид разрешение, притежавано от предприятието, свързано с отделяне на един тон еквивалент на въглероден диоксид за определен период от време. Квотите са валидни единствено за целите на Схемата за търговия с квоти за емисии на парникови газове (ПГ). При счетоводното отчитане на квотите с емисии с парникови газове съществуват проблеми в резултат на това, че няма тенденция към стандартизиране. Не е разработен национален или международен счетоводен стандарт, посветен на тази сложна проблематика. Валидността на квотите за емисии на парникови газове може да бъде една година или повече от една година. Следователно квотите са особен вид актив, притежаван от предприятието.*

Ключови думи*: квоти за емисии с парникови газове; търговия с квоти за емисии с парникови газове; счетоводно отчитане на квоти с емисии на парникови газове; дълготрайни нематериални активи.*

През последните години съществува тенденция за увеличаване на количеството на парниковите газове във въздуха. Емисиите в селското стопанство са резултат от различни източници като: земеделски почви, биологична ферментация в животновъдството, оборски тор, изгаряне на стърнища и др. Европейската схема за търговия с квоти за емисии парникови газове (ЕПТЕ) е задължителна схема, която изиска годишно отчитане на емисиите парникови газове с цел спазване на законовите изисквания. Квотите на емисии с парникови газове са специфичен обект на отчитане. Този обект не може да бъде измерен или сравнен с друг подобен счетоводен обект. Във връзка със счетоводното отчитане се формират различни подходи свързани с:

а) получени квоти от държавата за определен период от време;

б) търговия с квоти за емисии с вредни газове.

Затова интерес представляват някои теоретични и практически аспекти при счетоводното отчитане на операциите с квоти за емисии на парникови газове.

* * *

Квотите за емисии парникови газове дават право на предприятията за производството на единица обем (един тон) парникови газове. Действащата регулаторна рамка, на която се основава търговията с въглеродни емисии, е протоколът от Киото. Съгласно Протокола всяка държава има право да раздава разрешителни за емисии на предприятия, които осъществяват дейността си на територията ѝ, когато отделят парникови газове. Когато едно предприятие въвежда модерни технологии, чрез които се отделя по-малко въглероден диоксид при производството, то може да продаде на борсата количеството разрешителни за емисии, които не е използвало. Това е фактор за въвеждане и инвестиране на екологични подобрения посредством инвестиции в пречистващи технологии. Предприятията чрез тези подобрения покриват разходите за опазване на околната среда, както и могат да продават и търгуват с излишните емисии. При определени обстоятелства могат да реализират печалба от продажбата на излишните квоти. Квотите се използват еднократно. Предприятията получават безплатно определен брой квоти. Те се предават за всеки емитиран през изминалата година тон въглероден диоксид или еквивалентно количество други парникови газове. Когато не се спазят законовите изисквания и не бъдат предадени на държавата достатъчно на брой квоти, отговарящи на отделените емисии вредни газове, се плащат глоби, а това води до влошаване на финансовото състояние. Заплащането на глобата не освобождава предприятието от задължението да върне съответното количество квоти в края на следващата година. Заплатената глоба се отчита като друг разход. В края на всяка година предприятията докладват на съответните компетентни органи количествата на емисиите си през изтеклата година. Количеството на получените квоти се формира на база капацитета на производството и използваните горива, суровини и материали, източници на емисии на парникови газове.

Към датата на Финансовия отчет за годината, за която са разпределени квотите в предприятието, се признава пасив за задължението за предаване на квотите на държавата, равняващи се на общото количество емисии, изпуснати от съответната инсталация през годината. Следователно в предприятието се отчитат разходи и задължения.

Стойността на разхода и задължението е равна на сумата, която е необходима за погасяване на задължението. Задължението е с определен срок на погасяване. Квотите следва да се предадат до 30 април на следващата година. Разходите се признават за данъчни цели при определяне на корпоративния данък по реда на ЗКПО в годината на осчетоводяване. Признатото задължение не се отчита като провизия, защото не отговаря на изискванията на приложимите счетоводни стандарти СС37/МСС37.

Държавата може да извършва разпределението на квотите между операторите безплатно. Безплатно е и обратното предаване на квоти от операторите на инсталации, притежаващи разрешително за емисии на парникови газове на държавата. В този случай броят на квотите съответства на общото количество емисии, изпуснати от тази инсталация през предходната календарна година.

В практиката съществуват различия, свързани със счетоводното отчитане на квотите с вредни газове. Според последните промени в българското законодателство и по-точно в Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПФИ) търговията на квоти е приравнена на търговията с финансови инструменти. На практика съществува неточност, породена от прилагането на Закона за корпоративното подоходно облагане. В допълнителните разпоредби на ЗКПО не е дадено определение за търговия на финансови инструменти с квоти за емисии и вредни газове. Според данъчното законодателство не трябва да съществува отражение при определяне на данъчния финансовия резултат и няма да има облагане с данък при източника. Квотите не са капиталов инструмент, нито договорно право за получаване на парични средства или други финансови активи. Към момент в България липсва реален пазарна търговия с квоти, където да се определи тяхната справедлива стойност. Според Ат. Атанасов „От гледна точка на счетоводството финансовите активи се различават от реалните активи по мястото им на осъществяваната дейност” (Атанасов, Ат. 2013, стр.15). Следователно за да бъдат квотите финансов актив трябва да носят доход на предприятието и да има възможност да се определи справедливата им пазарна стойност.

Съгласно постановките в българското законодателство първоначалното предоставяне на квоти от държавата е с безвъзмезден характер. В случая не се увеличава стойността на положителната репутация на предприятието. Само се поддържа съществуващата й стойност.

Получените и безвъзмездно предоставени квоти за емисии на парникови газове от държавата се отчитат като нематериални активи. Причините затова са следните:

а) квотите за емисии с парникови газове са придобити и контролирани от предприятието установими нефинансови активи;

б) нямат натурално-веществена форма, но са със съществено значение за предприятието ;

в) предназначени са за използване в дейността на предприятието.

г) нямат физическа субстанция, въпреки че:

- могат да се съдържат във физическа субстанция, или
- носителят им може да има физическа субстанция.

При първоначалното им признаване квотите се заприхождават по цена на придобиване с нулева стойност. Това се извършва съгласно плана за разпределение от държавата .

Предприятията могат да закупят определено количество квоти с емисии и имат право да търгуват с квоти. В схемата за търговия с квоти могат да участват и други заинтересовани лица (юридически и физически), които не са оператори на инсталации, а участват само като търговци.

Ключов елемент на същинската търговия с емисии е създаването на Национален регистър на транзакциите. Държавите, участващи в схемата за търговия създават регистрационна база данни, за да осигурят точно отчитане на издаването, притежаването, отмяната и прехвърлянето на квоти.

В България е създаден Национален регистър, където се отчитат наличните квоти и сделките с тях. Това е електронна база данни за администриране на квоти за емисии на парникови газове. В Регистъра се съхранява информация за притежаваните, издадените, трансферираните и отмените квоти. Основните участници в Регистъра са предприятията с квоти, наречени оператори на инсталации. Тези предприятия могат да сключват сделки директно помежду си, а в определени случаи да използват услугите на посредник. Предприятията трябва да притежават разрешителни за търговия с квоти за емисии на парникови газове. Закупените квоти въглеродни емисии и парникови газове с цел последваща продажба се отчитат по-различен начин. Те не са дълготрайни нематериални активи. Те не отговарят на изискванията на Международен стандарт за финансово отчитане (МСФО) 5 Нетекущи активи, държани за продажба, и преустановени дейности. Закупените квоти са текущ актив. Те се придобиват с цел препродажба. Закупе-

ните квоти е необходимо да се отчитат като стоки. Те не са създадени в резултат на производствения процес. Придобиват се чрез покупка. За целта може да се използва сметка 304 Стоки. Към нея да се открие сметка 3045 Стоки/ Квоти за емисии на парникови газове с аналитични сметки към нея.

Счетоводните записвания, свързани с покупката на квотите са следните:

Дебит с/ка 3045 Стоки/ Квоти за емисии на парникови газове
Кредит с/ка 401 Доставчици

При продажбата на квотите може да се състави статията:

Дебит с/ка 411 Клиенти
Кредит с/ка 702 Приходи от продажби на стоки

За отписването на стоките е необходимо да се състави статията:

Дебит с/ка 702 Приходи от продажби на стоки
Кредит с/ка 3045 Стоки/ Квоти за емисии на парникови газове

Непродадените квоти се отразяват като стоки в актива на счетоводния баланс.

Закупените квоти се признават при закупуването им по цената им на придобиване.

Към датата на финансовия отчет квотите се оценяват по по-ниската от себестойността и нетната им реализируема стойност.

В заключение може да се направят следните изводи:

а) предприятията разработват счетоводна политика, като спазват изискванията на европейското и национално законодателство. Във връзка с търговията на квоти в индивидуалния сметкоплан на предприятията трябва да бъдат включени самостоятелни счетоводни сметки ;

б) безвъзмездно получените квоти са нематериален актив, който отговаря на изискванията на приложимите счетоводни стандарти НСС38/МСС 38;

в) квотите не са данъчен амортизируем актив (данъчен дълготраен нематериален актив). Те не отговарят на условията, които са посочени за амортизиране в ЗКПО;

г) квотите не са финансов актив, защото не представляват капиталов инструмент, нито договорно право за получаване на парични средства или други финансови активи.

В предприятията е необходимо да се разработи методика за счетоводното отчитане на квотите за емисии на парникови газове, която предоставя надеждна и своевременна информация за тяхното получаване и продажба, като се спазват изискванията на законодателството и изпълнението на задълженията по Протокола от Киото.

* * *

За да не се замърсява околната среда, предприятията е необходимо да инвестират в ефективни технологии и/или преминаване към по-малко въглерод - интензивни енергийни източници с цел намаляване на емисиите. Това води до различен начин на счетоводното отчитане на квотите. Много важно в това отношение е разработването на счетоводен стандарт или разяснение в рамките на МСФО, посветени на тази проблематика. В повечето случаи съществуват трудности при уеднаквяването на счетоводната политика и счетоводните записвания. Това е естествено и е обяснимо, защото степента на сложност при осчетоводяването на квотите е много по-голяма, отколкото тази при другите обекти.

ЛИТЕРАТУРА

Атанасов, Ат. (2013). Организационно-управленски и счетоводни проблеми при сделки с дългови финансови инструменти. Свищов: АИ „Ценов”.

Закон за корпоративното подоходно облагане. Обн. ДВ. бр. 105 от 22 Декември 2006г.. изм. и доп. ДВ. бр. 64 от 13 Август 2019г. https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135540562

Закон за пазарите на финансови инструменти. Обн. ДВ. бр.15 от 16 Февруари 2018г., изм. ДВ. бр.17 от 26 Февруари 2019г. https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2137180966